

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет
«Одеська юридична академія»
ГО «Південно-український центр гендерних проблем»

**«СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ»**

**«MODERN POLITICAL PROCESSES: GLOBAL AND
NATIONAL DIMENSIONS»**

МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
6 – 7 березня 2025 р.

м. Одеса

УДК 323.2+327(043.2)

За загальною редакцією президента Національного університету «Одеська юридична академія», доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії правових наук України, академіка Національної академії педагогічних наук України **С.В. Ківалова**.

Сучасні політичні процеси: глобальний та національний виміри: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 6-7 березня 2025 р.) /за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса, 2025. 224 с.

Modern political processes: global and national dimensions : proceedings of the 4th International scientific and practical internet conference (Odesa, March 6-7, 2025) / Ed. S.V. Kivalov. Odesa, 2025. 224 p.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції.

ЗМІСТ:

I СЕКЦІЯ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПАРАДИГМИ І КОНЦЕПТИ ПОЛІТИЧНОЇ І ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ: ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Ovcharenko S. (Switzerland, Geneva) The Crisis of the Humanitarian Foundations of UN Political Activity	8
Скрипнюк О. (Київ) Авторитарний політичний режим у парадигмі конституціоналізму	13
Вітман К., Дудченко В. (Одеса) Законодавче регулювання етнонаціональної політики Франції	18
Мамонтова Е. (Одеса) Фірмовий стиль як складова візуальної політики держави	22
Балан С. (Київ) Інформаційна держава у світлі сучасних викликів	26
Кормич А., Косов О. (Одеса) Просування обізнаності суспільства щодо цифровізації управління інструментами публічного дискурсу	29
Бринюк К. (Одеса) Гендерні виміри управлінської комунікації: наслідки бінарного підходу в політичному дискурсі (на прикладі політики Д. Трампа)	32
Кравець Г. (Одеса) Політична наука та цифрова епоха: нові парадигми в аналізі політичних процесів	35
Поляков А. (Одеса) Рецепція поняття постколоніалізму в українській науковій літературі	39
Гордієнко М. (Яготин) Соціальні девіації влади в алгоритмі інформаційної доби	44
Маїлунц А. (Одеса) Тлумачення міжнародних звичаїв міжнародними судами з посиланням на принцип необхідності	51
Саліхов А. (Одеса) Європейська інтеграція України: вплив на стратегії та результати Президентських виборчих кампаній	55

II СЕКЦІЯ: БАГАТОРІВНЕВЕ УПРАВЛІННЯ ТРАНСФОРМАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

Dvornichenko D., (United Kingdom, Oxford) Women's Participation in Politics in Georgia, Moldova, and Ukraine	60
Наумкіна С., Уцеховський М. (Одеса) Сучасний інститут громадянського любіювання в Україні	66
Краснопольська Т., Железков А. (Одеса) Досвід та сучасні кейси олігархічного впливу на політичні інститути	69

Михайло Гордієнко, кандидат політичних наук, доцент,

Яготинський інститут

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Соціальні девіації влади в алгоритмі інформаційної доби

Засадничим законом буття соціуму є перманентний рух і розвиток. Прогресивний поступ суспільства відбувається в діапазоні двох авангардних парадигм. Перша вісь соціальної динаміки пов'язана з революційною енергією мас і радикальною трансформацією соціуму, друга – реформістськими зусиллями громадян й креативним інтелектом людини. Характерно, що в обох випадках кінцевий результат веде до **перетворення владних відносин, що задають алгоритм соціального буття**. Значимість влади полягає в тому, що вона організує політичну волю суспільства й створює механізми життєдіяльності людської спільноти. Влада сприяє консолідації соціального простору, дбає про національну безпеку й територіальну цілісність держави. За умов відсутності влади у соціумі панує анархія і хаос, що веде до ерозії державності. Організуючи суспільне життя, реалізуючи управлінські функції соціуму, влада позиціонується як *libido dominandi* (бажання до панування) і прагне нав'язати свою волю підданам. **Метою** цього дослідження є критичне осмислення феномена влади та виявлення патологічних ознак її функціонування в умовах соціальної кризи. Автор переконаний, що не існує універсальної моделі владарювання. Поточні виклики глобалізованого світу апріорі потребують перманентної адаптації влади до нових реалій соціуму та необхідності її удосконалення для забезпечення демократії і гуманізму.

Еволюція людської цивілізації засвідчує, що влада є неодмінною умовою колективного буття соціуму. Поняття влади має широкий спектр дефініцій, в яких наголошується на тому, що цей унікальний соціокультурний феномен породжений свідомістю людини і волею суспільства. Владні структури чинять визначальний вплив як на долю окремої людини, так і суспільства в цілому.

Влада пронизує всі сегменти соціуму і є основною категорією політичної науки. Її сутність досліджують мислителі різних країн впродовж багатьох століть. Чим вищий рівень цивілізації, чим розгалуженіша мережа комунікації, чим досконалішими стають політичні технології, тим збільшується місія влади у вирішенні соціальних проблем. Якби вишукані теорії не формували вчені, політичні діячі, експерти, феномен влади й донині лишається суперечливим, загадковим, непередбачуваним і демонізованим явищем суспільного життя. Нові політичні реалії неодмінно змінюють конфігурацію влади, що обумовлює потребу в її **модернізованій рефлексії**. За своєю природою людина є істота егоїстична і гріхозна, вона легко піддається спокусам узурпації владних повноважень. У цьому контексті англійський лорд Джон Актон висловлював універсальну сентенцію про те, що «влада розбещує, абсолютна влада, розбещує абсолютно». Тому важливим засобом надмірної концентрації влади та нелегітимного її використання має стати громадський моніторинг. Вплив громадськості на владу здійснюється з метою артикуляції нагальних проблем, серед яких пріоритетними є забезпечення порядку, збереження цілісності держави, гарантування її безпеки, створення умов для розвитку культури, шанування традицій та історичної пам'яті народу.

У лаконічній сентенції феномен влади можна рефлексувати як вплив однієї частини суспільства (індивіда, групи, верстви) на поведінку іншої в бажаному для себе напрямі. За допомогою різних засобів – права, авторитету, волі, примусу тощо – влада прагне здійснювати державне, суспільне, політичне, економічне, духовне та інше панування над людьми. «Владу часто поділяють на п'ять головних форм: силу, переконування, повноваження, примус і маніпуляції. Проте тільки примус і маніпуляції безперечно є формами влади.

1. Сила у вузькому значенні цього слова зумовлює радше контроль над тілом, ніж контроль над особистістю. Ми можемо вбити чи зв'язати індивіда, довести його до коматозного стану, проте не спроможемося домогтися від нього дій, які б відповідали нашій волі. Тільки тоді, коли індивіди коряться внаслідок погрози силою, дані відносини можна назвати владою, а отже, вони стають, власне

кажучи, примусом. 2. Переконавання, з допомогою якого раб може переконати імператора, а професор прем'єр-міністра. Іншими словами, безвладний може переконати можновладного... 3. Повноваження часом визначають «легітимну владу». Але їх можна розуміти і як існування (в різних значеннях) права командувати й відповідного йому обов'язку коритися. Отже, повноваження відокремлені від влади, хоча становлять ресурс для влади в тому самому розумінні, що й гроші, і спроможність раціонально переконувати... 4. Примус, мабуть, – взірцева форма влади і кажуть, що він полягає у контролі над людьми з допомогою погроз, чи то відвертих, чи то невисловлених» (2, с. 113). Стосовно п'ятої позиції – маніпуляції – мова піде нижче, адже в інформаційну добу вона набуває визначального характеру.

Кожна людина якоюсь мірою дотична до влади, якщо не в статусі суб'єкта, то у форматі об'єкта її впливу. Реалізація влади – це велика місія, спрямована на служіння своєму народу. **Щоб не змарнувати цю місіонерську візію**, треба усвідомлювати, що «політична боротьба може привести до влади. Влада, отримана чесним і правовим шляхом для служіння своєму народові, є найважчою ношею. Ця ноша надзвичайно значуща і небезпечна водночас. Влада зобов'язує бути компетентним, справедливим, непохитним, уважним щодо всього й усіх. Влада – це позиція суб'єкта в суспільстві й культурі, що дає право на рішення, які інші зобов'язані виконувати. Рішення супроводжує обов'язок бути відповідальним перед іншими людьми за їхнє життя та життєве середовище. Якщо людина опинилася на якійсь посаді випадково (безпідставно), вона може «забути» про відповідальність, що супроводжує ладу, і почне насолоджуватися супутніми привілеями й іншими благами. Влада може зробити людину гордовитою, байдужою, жадібною, марнославною, егоцентричною, агресивною, поверховою. Влада – це обов'язок і почесна можливість присвятити себе служінню своєму народові» (1, с. 178). Усвідомлення обов'язку й відповідальності суб'єктів владних відносин є ключовим індикатором політичної зрілості суспільства. Суб'єктність нації

вимірюється підтримкою й довірою народу до її політичної еліти, що реалізує владу та здійснює керівництво державою.

Більшість громадян прямо чи опосередковано комунікує з владою і прагне глибинного чи поверхового, дилетантського чи наукового її осмислення, намагається дати об'єктивну оцінку політичним рішенням влади, висловити свої нарікання чи побажання. Це означає, що **формат і моделі влади нерозривно пов'язані із соціальними і політичними практиками**. Існує багато версій пояснення того, чому сучасний світ набуває максимальної турбулентності і втрачає легітимні засади свого буття. Автор цього дослідження вважає, що кризові явища глобалізованого світу і його соціальні патології детермінуються двома концептуальними девіаціями: послабленням влади й ігноруванням консервативних цінностей. В оптиці нашої уваги перебуває деформація феномену влади.

Аргументуючи свою думку ми виходимо з того, що засилля технологій і прискорене поширення інформації створюють не лише сприятливі умови для прогресивного поступу людства, але й несуть серйозні виклики у політичному полі соціуму. Мова йде про **перманентний занепад влади**, спричинений втратою її авторитету, престижу, компетентності. У реалізації владних повноважень з'являються впливові опоненти, що репрезентуються, з одного боку, громадянським суспільством, а з іншого – радикальними політичними силами. Влада не завжди витримує цю конкуренцію і губить свої позитивні риси. У цьому контексті слухними видаються міркування Мойсеса Наїма про те, що нині стало простіше здобути владу, однак значно важче її здійснювати і набагато легше втратити. Вчений стверджує: «Занепад влади – живильне середовище для демагогів, які, користуючись із людського невдоволення можновладцями, обіцяють зміни й отримують вигоди від того гармидеру, що виникає внаслідок збільшення кількості акторів, голосів і пропозицій. Розгубленість перед надто стрімкими, надто деструктивними змінами, які руйнують звичні уявлення й перевірені спроби вирішення проблем відкриває величезні можливості для лідерів з нездоровими ідеями...Звичайно, демагоги,

шарлатани й торговці панацеєю від усіх хвороб нічого нового собою не являють... Що справді нове, то це середовище, в якому новачкам, включно з тими, хто пропонує токсичні ідеї, стає значно легше здобувати владу. Виявляти таких спрощенців і позбавляти їх того впливу, якого вони прагнули, потрібно було завжди, а в сьогоденному мінливому світі й поготів слід посилювати здатність – індивідуальну й колективну, інтелектуальну й політичну – виокремлювати їх з-посеред нас. І першим кроком до цього є сприйняття реальності занепаду влади» (3, с. 397–398). Отже, за логікою Наїма, у сучасному світі глобальні інститути влади втрачають свою здатність до підкорення. Розглядаючи широкий спектр людської діяльності, від бізнесу до політики й військової справи, автор показує, що їхня влада стає дедалі слабшою, швидкоплинною, обмеженою і поступово занепадає.

Ми вважаємо, що механізмом компенсації занепаду влади різноманітні варіанти маніпуляцій з використанням штучного інтелекту тощо. Поняття «маніпуляція» тлумачиться як звернення до об'єктів з певною метою (наприклад, ручне управління) й використання влади, що впливає на поведінку інших людей. Родовими ознаками маніпуляції є духовний, психологічний вплив на свідомість людини, а не фізичне насилля над нею, що здійснюється прихованим шляхом, факт якого не повинен бути поміченим об'єктом маніпуляції. «Маніпуляції пов'язані з контролем, який здійснюють без погроз, здебільшого використовуючи ресурси інформації та ідей. Люди звичайно не усвідомлюють, що ними маніпулюють, бо інакше процес маніпуляції не давав би результатів. Можна довести, що маніпуляції – найдавніша форма влади: покору зверхникові з боку підпорядкованого надійніше заснувати на вірі, мовляв, Господь хоче, щоб він корився, ніж на страхові, що його відшмагають» (2, с. 113–114). Із цього витікає, що **маніпуляція – це частина технології влади**. В сучасній політиці активно використовуються маніпуляції як спосіб панування шляхом духовного впливу на людей через програмування їхньої свідомості і поведінки. Маніпуляція здійснюється приховано з метою

нав'язування владою своїх меседжів широким верствам суспільства в потрібному для себе напрямку.

Найкращою формою протидії маніпуляції є вдосконалення свідомості громадян й зміцнення демократії. Бо лише політично свідомі, інтелектуально зрілі громадяни здатні компетентно аналізувати соціальні процеси, спроможні критично мислити й робити адекватні висновки. Важливим у цьому аспекті є **демократичний формат влади, яка апріорі мусить дбати про інформаційну гігієну своїх громадян.** Слушним у цьому контексті видаються думки французького мислителя Алексіса де Токвіля, який вважає, що джерелом будь-якої влади мусить бути воля більшості. Вчений стверджує: «Американці вважають, що в кожному штаті верховна влада має встановлюватися самим народом. Однак, тільки-но органи влади сформовані, американці й гадки не мають у чомусь їх обмежувати, залюбки згоджуючись з тим, що влада має право робити все. Ці погляди дедалі ширше розповсюджуються нині в Європі, проникаючи навіть у свідомість тих націй, які найзапекліше відкидають догмат народовладдя. Ці нації сповідують інші переконання щодо природи влади, ніж американці, однак вони розглядають її під тим самим кутом зору: в тих і тих стирається й зникає уявлення про потребу проміжної влади. Із свідомості людей швидко вивітрюється ідея права як невід'ємної приналежності тільки обмеженого кола індивідуумів, її місце посідають уявлення про всесильний і єдиний для всього суспільства закон. Ці уявлення вкорінюються й посилюються в свідомості в міру того, як люди зрівнюються в своїх правах та умовах існування... Централізація, всюдисутність, всесилля суспільної влади, одноманітність її законів – ось найхарактерніші риси всіх політичних систем, що зароджуються сьогодні» (4, с. 549). А. де Токвіль вважає, що сьогодні люди менш поділені, ніж можна було б собі уявити; вони постійно сперечаються один з одним з питання про те, до чийх рук буде передано верховну владу, але легко коряться правам та обов'язкам цієї влади, яка все передбачає й усе може.

Узагальнюючи вищесказане, потрібно відзначити, що жадання влади було і залишається головним соціальним інстинктом людини. Владні повноваження

дають індивіду соціальні преференції, політичні дивіденди, морально-психологічне задоволення, вгамовують широкий спектр амбіцій. Сьогодні авторитет і легітимність влади визначають не трансцендентальні цінності чи матеріальні ресурси. В сучасних умовах величезну роль відіграє інформація і комунікація. Вони формують не тільки знання і сенси, але й визначають соціальний імідж влади. Основними системами влади наразі стають відношення, зв'язки, мережі, провайдери тощо. Провідний ресурс влади сьогодні не матеріалізований, а віртуалізований. Сучасна влада – це не субстанція, не монархія, не капітал. **Сучасна влада базується на комунікативній парадигмі та на ліберально-демократичних трендах соціальних відносин.** Наразі певної реінкарнації потребують повага до закону, порядку й відповідальності. Налаштування камертону свідомості громадян на цей лад, робить владу ефективною, а суспільство стабільним.

Список використаних джерел

1. Вооглайд, Ю. (2020). Мислити як громадянин. Посібник для тих, хто хоче мислити самостійно. Пер. з рос. О. Сауляк. Таллін: Ullo Vooglaiu Kirjastus OU, 448 с.
2. Короткий оксфордський політичний словник (2005). / Пер. з англ.; [За ред. І. Макліна, А. Макмілана. К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 789 с.
3. Мойсес, Н. (2017). Занепад влади: Від владних кабінетів до полів битви й церков, а потім і до держави, або чому сьогодні бути при владі означає зовсім інше, ніж колись. Київ: Форс Україна, 448 с.
4. Токвіль, А. (1999). Про демократію в Америці. У двох томах. (Переклад з французької Григорія Філіпчука та Михайла Москаленка.) Передмова Андре Жардена. К.: Видавничий дім «Всесвіт», 590 с.